

Kriz ve Kamu Yönetimi İlişkisi: Coombs'un Kriz Yönetimi Modeli Çerçevesinde 6 Şubat Türkiye Depremleri¹

The Relationship Between Crisis and Public Administration: The February 6 Türkiye Earthquakes Within the Framework of Coombs' Crisis Management Model

Selma İPEK

Dr., Bağımsız Araştırmacı,
ipekseli44@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6763-3000>

Makale Başvuru Tarihi: 30.06.2025

Makale Kabul Tarihi: 19.03.2026

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Kriz Yönetimi,

Afet Yönetimi,

Kamu Yönetimi,

Coombs Modeli,

Türkiye,

Bu çalışma, 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Türkiye'de merkezi yönetim düzeyinde yürütülen kriz yönetimi sürecini ele almaktadır. Büyük ölçekli afetler, kamu kurumlarının karar alma, koordinasyon ve müdahale kapasitelerini sınamakta ve kriz yönetimi yaklaşımlarını yeniden gündeme getirmektedir. Çalışmanın amacı, söz konusu afet örneği üzerinden kriz yönetimi uygulamalarını Coombs'un üç aşamalı kriz yönetimi modeli çerçevesinde incelemektir. Araştırma, nitel yöntem doğrultusunda doküman analizi tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Veriler, betimsel içerik analizi yoluyla çözümlenmiş ve kriz öncesi hazırlık, kriz anı müdahale ve kriz sonrası iyileştirme evreleri temel alınmıştır. Bulgular, hazırlık ve müdahale aşamalarında çeşitli sınırlılıkların bulunduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, afetin geniş bir coğrafyayı etkilemesine rağmen sürecin genel olarak yönetilebildiği görülmektedir. Kriz sonrası dönemde ise yeniden yapılanma çalışmalarının hızlandığı ve sosyal destek mekanizmalarının kurumsallaştığı gözlenmiştir. Çalışma, kriz yönetiminin evrelere dayalı ve bütüncül bir süreç olarak ele alınmasının önemine işaret etmektedir.

ABSTRACT

Keywords:

Crisis Management,

Disaster Management,

Public Administration,

Coombs' Model,

Türkiye,

This study examines the crisis management process conducted at the central government level in Türkiye following the Kahramanmaraş-centered earthquakes of February 6, 2023. Large-scale disasters test the decision-making, coordination, and intervention capacities of public institutions and bring crisis management approaches back into focus. The aim of this study is to examine crisis management practices through this disaster case within the framework of Coombs' three-stage crisis management model. The research adopts a qualitative approach and is based on document analysis. The data were analyzed using descriptive content analysis and addressed according to the stages of pre-crisis preparedness, crisis response, and post-crisis recovery. The findings indicate that certain limitations were observed during the preparedness and response stages. Nevertheless, despite the disaster affecting a wide geographical area, the crisis management process was generally handled in a manageable manner. In the post-crisis period, reconstruction efforts accelerated and social support mechanisms became more institutionalized. The study highlights the importance of addressing crisis management as a stage-based and holistic process.

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): İPEK, Selma (2026), "Kriz ve Kamu Yönetimi İlişkisi: Coombs'un Kriz Yönetimi Modeli Çerçevesinde 6 Şubat Türkiye Depremleri", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, S.9(1), ss.216-231, Doi: <https://doi.org/10.33712/mana.1730774>

1 Bu makale, 24-26 Nisan 2025 tarihlerinde Trabzon'da düzenlenen Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR26) çerçevesinde sözlü sunumu yapılan aynı başlıklı bildirinin, içeriği genişletilerek, güncellenerek ve akademik açıdan detaylandırılarak hazırlanmış hâlidir.

1. GİRİŞ

Krizler tehdit, aciliyet ve belirsizlik unsurlarını barındıran ve tüm paydaşları etkileyen dinamik süreçlerdir. Günümüzde krizler sınırları net bir şekilde çizilebilen olaylar olarak değerlendirilmemektedir. Geleneksel kriz araştırmalarında odak noktası tehdit edici olayların beklenmedik şekilde ortaya çıkması ve yetkililerin müdahalesiyle krizin kesin bir biçimde sona erdirilmesi üzerine yoğunlaşmaktaydı. Ancak bu yaklaşım günümüzün karmaşık kriz dinamiklerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır çünkü yerel krizlerin hızla ulusal düzeye taşınabildiği, ulusal krizlerin ise kısa sürede küresel boyut kazandığı çağımızda kriz yönetimi siyasal sistemlerin temel süreçlerinden biri haline gelmiştir. Örgütsel araştırmalar, uzun süredir krizler ve kriz yönetimi konularına odaklanmaktadır (Bkz.: Aydın ve İnce, 2024; Çamur, 2025; Duğan vd., 2024; Hosen vd., 2024; Khodarahmi, 2009; Kouzmin, 2008).

Günümüzde kriz analistleri, krizi statik bir olaydan ziyade dinamik bir süreç olarak ele almakta ve krizlerin ortaya çıkış koşulları, temel özellikleri ve sonuçlarını bütüncül bir çerçevede değerlendirmektedir. Bununla birlikte kamu yönetimi literatüründe kriz ve kriz yönetimi konuları uzun yıllar boyunca yeterince kapsamlı bir şekilde ele alınmamıştır. Kriz ve kriz yönetimi, ağırlıklı olarak işletme ve özel sektör perspektifinden incelenmiş; kamu yönetimi bağlamında ise daha çok afet ve acil durum yönetimi kapsamında ele alınarak süreç odaklı müdahalelerle sınırlandırılmıştır (örn. Baraldo ve Di Franco, 2024; Fischer-Preßler, 2024).

Günümüzde kamu yönetimi modernleşme sürecine girse de devlet kavramı büyük ölçüde Max Weber'in meşru fiziksel güç tekeli anlayışına dayanmaya devam etmektedir. Devletin bir türevi olarak kamu yönetimi bürokratik düzenle eş anlamlıdır ve devletin sürekliliğini garanti altına aldığı varsayılır. Kamu yönetiminde yavaş yavaş idari reformlara ilgi duyulmaya başlansa da gerçekten kritik durumlarda kamu yönetiminin sunabileceği olanaklar sınırlı olmuştur. Krizler ise kamu yönetiminin temellerine meydan okuyan zor süreçler olarak belirmektedir. Kamusal düzeyde krizlere neden olan birçok unsur bulunmaktadır; bu unsurlar, ekonomik, siyasal veya sosyal kaynaklı olabilmektedir.

Doğal afetler, kriz dinamiklerinin tümünü harekete geçiren ve yerel düzeyde başlayıp ulusal ölçekte büyük kriz süreçlerine yol açabilen olağanüstü durumlardır. Bu tür afetlerin etkisi yalnızca fiziksel değil aynı zamanda yönetsel sonuçlar da doğurmaktadır. Bu çerçevede afet yönetimi literatürü risk ve kriz yönetimi ayrımı üzerinden kurumsal kapasitenin belirleyici rolüne işaret etmektedir (Babaoğlu, 2025; Mitroff, 2004; Schneider, 2005). Bu durum özellikle sık ve yıkıcı doğal afetlerle karşı karşıya olan ülkelerde daha belirgin hâle gelmektedir.

Türkiye'de en fazla görülen ve büyük yıkımlara yol açan doğal afet türü depremlerdir. Türkiye, büyük depremlerin yaşandığı sismik açıdan son derece aktif bir bölge olan Anadolu Plakası üzerinde yer almaktadır. 1900 yılından bu yana bu topraklarda büyüklüğü 7'nin üzerinde olan 20 deprem meydana gelmiş ve Türkiye depremden en fazla etkilenen ülkeler arasında üst sıralarda yer almıştır. 1900-2023 yılları arasında Türkiye'de can kaybına ve ekonomik kayıplara yol açan toplam 269 deprem kaydedilmiştir. Bu depremler arasında en fazla can kaybı ve en büyük hasara neden olan ilk üç olay 2023 Kahramanmaraş Depremleri, 1939 Erzincan Depremi ve 1999 Marmara Depremi olarak öne çıkmaktadır. 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04.17'de, merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi olan Mw 7.7 büyüklüğünde (odak derinliği: 8,6 km) bir deprem meydana gelmiştir. Aynı gün saat 13.24'te ise merkez üssü Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesi olan Mw 7.6 büyüklüğünde (odak derinliği: 7 km) ikinci bir deprem yaşanmıştır.

Şiddetleri ve etkiledikleri alan bakımından değerlendirildiğinde bu depremler, yakın tarihte benzeri görülmemiş felaketler arasında yer almaktadır. Söz konusu depremler Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde ağır yıkımlara yol açmıştır. Son yüzyılda yaşanan doğal afetler arasında sebep oldukları can ve mal kaybı açısından en yıkıcı afetlerden biri olarak kaydedilmiştir. Depremler yaklaşık 120 bin km²'lik bir alanı ve yaklaşık 14 milyon kişiyi doğrudan etkilemiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından depremlerin birinci yıldönümünde yayımlanan rapora (2024) göre, bu depremlerde 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.204 kişi ise yaralanmıştır. Alan büyüklüğü açısından değerlendirildiğinde, bu depremlerin etkilediği bölge, dünya üzerindeki 133 ülkenin yüzölçümünden daha büyük, etkilenen nüfus bakımından ise 157 ülkenin nüfusundan fazladır.

Depremlerin üzerinden geçen bir yıllık süreçte hükümet tarafından yürütülen çalışmalar ve kriz yönetimi bu araştırmanın (2024) temel inceleme konusunu oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti 66. Hükümeti'nin karşı karşıya kaldığı en büyük doğal afet krizi olarak değerlendirilebilecek bu süreçte hükümetin krize verdiği yanıt ve süreç yönetimi kritik bir öneme sahiptir. Deprem sonrasında bölgeye müdahalede gecikildiği, olumsuz hava

koşullarının afetzedelerin zor koşullar altında uzun süre yardım beklemesine neden olduğu yönündeki eleştiriler kamuoyunda ve medyada yoğun tartışmalara yol açmıştır.

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Türkiye'de merkezi yönetim düzeyinde şekillenen kriz yönetimi sürecini, W. Timothy Coombs'un üç aşamalı kriz yönetimi modeli çerçevesinde analitik bir perspektifle ele almaktadır. Çalışma, kriz öncesi hazırlık, kriz anı müdahale ve kriz sonrası iyileştirme aşamalarını birbirinden kopuk süreçler olarak değil, bütünlük bir yönetsel yapı içerisinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda depremler öncesi, sırası ve sonrasında hükümet düzeyinde yürütülen uygulamalar kamu yönetimi literatürüyle ilişkilendirilerek evrelere dayalı bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemi doğrultusunda doküman analizi tekniğine dayanmaktadır. Bu çerçevede veri seti, 6 Şubat 2023 ile 2024 yılı sonuna kadar olan dönemi kapsayan ve afet süreciyle doğrudan ilişkili resmî raporlar, strateji belgeleri ve akademik çalışmalardan oluşturulmuştur. Analiz sürecinde elde edilen bulgular, Coombs'un modelinde yer alan kriz öncesi hazırlık, kriz anı müdahale ve kriz sonrası iyileştirme evreleri temelinde tematik olarak sınıflandırılmış; bu evreler kurumsal kapasite, koordinasyon ve karar alma süreçleri bağlamında incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışma, kriz yönetimini yalnızca betimleyici bir anlatı düzeyinde ele almak yerine, evrelere dayalı bir yönetsel süreç olarak kavramsallaştırarak kamu yönetimi literatürüne kuramsal bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

2. KRİZ KAVRAMI VE KURAMSAL ÇERÇEVE: KRİZ TÜRLERİ VE YÖNETİM YAKLAŞIMLARI

Bu bölümde öncelikle kriz kavramı ve farklı kriz türleri ele alınacak ardından kriz yönetimi süreçleri ve çalışmanın kuramsal çerçevesi incelenecektir. Böylece çalışmanın ilerleyen kısımlarında ele alınacak yönetim stratejileri ve kuramsal çerçeve için gerekli temel kavramsal altyapı oluşturulacaktır.

2.1. Kriz Kavramı: Tanımlar, Sınıflandırmalar ve Türler

Kriz kavramı, 1990'lı yılların ortalarından itibaren Batı toplumlarının gündelik yaşamında daha görünür hale gelmiştir. Rosenthal'e (2003:132) göre bu durum yalnızca krizlerin sayıca artmasıyla değil aynı zamanda taşıdıkları tehdidin niteliği ve derinliğiyle de ilişkilidir. Özellikle Batı toplumlarının kamu ve özel hizmetlerde yüksek standartlara alışmış olması en küçük aksaklığın dahi ciddi bir sorun olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda kriz olgusu yalnızca özel sektöre özgü bir durum olmaktan çıkmış, toplumsal ve siyasal yaşamın her alanını etkileyen kapsamlı bir olguya dönüşmüştür. Kriz araştırmalarında yaşanan artış ve bu alandaki perspektif değişimi de söz konusu dönüşümün bir göstergesidir. Dolayısıyla kriz yönetiminin temel ilkeleri ve yaklaşım biçimleri çağın ihtiyaçlarına paralel olarak yeniden şekillenmiştir. Bu değişim günümüzde kriz yönetimine dair teorik ve pratik çerçevelerin daha bütüncül ve çok boyutlu şekilde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Her ne kadar kriz kavramı için evrensel bir tanım bulunmasa da literatürde bir durumun kriz olarak nitelendirilebilmesi için bazı temel unsurların varlığı gereklidir. McMullan'a (1997:8-9) göre, bu unsurlar üç başlık altında toplanabilir; krizi başlatan tetikleyici bir olay, bu olayın ardından gelen ve değişimi beraberinde getiren süreç ve yönetsel kontrolün kaybıyla hissedilen yetersizlik durumu. Bu tür durumlarda hem yöneticilerde hem de toplumda ciddi bir stres ve kaygı düzeyi ortaya çıkmakta hatta varoluşsal bir tehdit algısı gelişmektedir. Eğer söz konusu olay, bir örgütün, bir bölgenin veya doğrudan devletin varlığını tehdit edebilecek nitelikteyse ve bu üç unsur birlikte gerçekleşiyorsa, kriz kaçınılmaz hale gelmektedir. Öte taraftan kriz, yalnızca mevcut düzeni sarsmakla kalmamakta aynı zamanda ister başarılı ister başarısız biçimde yönetilsin sonrasında mutlaka bir dönüşümü getirmektedir. Bu yönüyle krizler yapısal değişimlerin de öncüsü niteliği taşır.

Kriz, beklenmedik ve tehdit içeren durumları ifade eder. Bu tür durumlar çözüm için sınırlı bir zaman dilimi sunarak kritik bir dönüm noktasını işaret eder. Kriz süreçlerinde aciliyet en önemli faktörlerden biridir. Savaş, terör eylemleri, doğal afetler, siyasi çıkmazlar, büyük çaplı kazalar, teknolojik arızalar ve salgın hastalıklar gibi çeşitli olaylar krizlerin ortaya çıkmasına yol açabilir. Çağdaş kriz literatürüne bakıldığında, krizler genellikle "*insan yapımı*" ve "*doğal afetler*" kaynaklı olarak iki ana kategoride incelenmektedir (İpek, 2024:12). Krizler bir ülkenin kaynaklarını zorlayarak o ülkenin hedefleri açısından büyük bir tehdit oluşturur. Geleneksel problem çözme yöntemleri, bu tür krizlerin çözümünde genellikle yetersiz kalır. Krizler, başlangıçta belirgin bir fiziksel gerilim yaratır ve bu gerilim krizin doğasına göre farklı sürelerde zirveye ulaşarak krizin çözülmesiyle birlikte azalır (Eastham vd., 1970:465-466).

Krizler, zaman kısıtlamaları ile belirlenen üç ana kategoride sınıflandırılabilir. İlk grup, ani şekilde ortaya çıkan ve çoğu zaman öncesinde uyarı sinyali vermeyen krizlerdir. Bu tür durumlar için önceden hazırlanmış, ayrıntılı ve uygulanmaya hazır planlar genellikle mevcut değildir. İkinci grup, yavaş yavaş gelişen krizlerdir. Bu krizlerin en önemli zorluğu sorunları erken aşamada tespit edebilmek ve çoğu zaman birbirinden kopuk görünen ipuçlarını birleştirerek uykuda olan tehdidin ne zaman ortaya çıkacağını öngörebilmektir. Üçüncü grup ise uzun süreli krizlerdir. Haftalar, aylar hatta yıllarca sürebilen bu tür krizler genellikle spekülasyonlar, söylentiler ve dedikodular gibi belirsiz unsurlar üzerinden devam eder (Parsons, 1996:26-27).

2.2. Kriz Yönetimi: Süreçsel Yaklaşım, Temel Dinamikler ve Coombs Modeli

Kriz, bir kurumun temel yapılarına, değerlerine veya normlarına yönelik ciddi bir tehditle karşı karşıya kalınması durumunu ifade eder. Bu tür durumlar genellikle yüksek düzeyde belirsizlik ve zaman baskısı altında hayati kararların alınmasını gerektirir. Tanım kapsamında doğal afetler, çevresel felaketler, ekonomik çöküşler, terör saldırıları, salgın hastalıklar ve altyapı sistemlerindeki büyük arızalar gibi çok çeşitli olaylar değerlendirilebilir. Ortak özellikleri müdahale sürecini yöneten aktörleri son derece zorlu koşullar altında bırakmalarıdır. İlk müdahale ekipleri, kamu yöneticileri ve siyasi karar alıcılar çoğu zaman eksik, güvensiz ya da ulaşılması güç bilgilerle hızlı ve etkili kararlar almak durumunda kalırlar. Bu çerçevede krizleri tanımlayan üç temel unsur olan tehdit, belirsizlik ve aciliyet aynı zamanda kriz yönetiminin de temel bileşenlerini oluşturur (Boin vd., 2018:24).

Geleneksel kriz yönetimi modelleri sorunun kaynağını sistemin girdilerinde ve süreçlerinde arayan klasik mühendislik anlayışına dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre istenmeyen sonuçlara yol açan işleyiş bozuklukları tespit edilip düzeltilerek krizlerin önüne geçilebilir. Ancak çağdaş kriz yönetimi araştırmaları, bu teknik yaklaşımların ötesine geçmiş ve karmaşık, çok boyutlu kriz ortamlarını analiz etmeye yönelmiştir (Bundy vd., 2017:1670-1671). Günümüzde krizlerin artan çeşitliliği ve etkilerinin kapsamlılığı, bu alanı hem teorik hem de uygulamalı düzeyde özel bir uzmanlık konusu haline getirmiştir. Bu nedenle kamu kurumları ile yerel ve ulusal yönetimler kriz yönetimine yönelik sistemli çalışmalar geliştirmektedir.

Günümüzde krizlerin doğası ve yönetimi üç temel eğilim çerçevesinde ele alınmaktadır. İlk olarak, krizler giderek daha fazla ulus ötesi bir nitelik kazanmakta; hava kirliliği, organize suçlar, bulaşıcı hastalıklar, enerji sıkıntıları, kitlesel göç hareketleri ve terörizm gibi sorunlar yalnızca yerel yönetimlerin değil küresel aktörlerin de müdahalesini gerektiren boyutlara ulaşmaktadır. İkinci olarak, krizler artık daha belirgin biçimde siyasallaşmaktadır. Başlangıçta bir kaza, teknik aksaklık ya da insan hatası olarak görülebilen krizler; bağlamları, etkileri ve sonuçlarıyla birlikte ele alındığında çoğunlukla siyasi sorumluluğun tartışıldığı konulara dönüşmektedir. Üçüncü eğilim ise medya ile ilgilidir. Krizlerin haber değeri yüksek olaylar olarak öne çıkması sürecin medya tarafından yönlendirilmesine ve kamuoyu algısının şekillenmesine neden olmaktadır. Bu üç dinamik göz önüne alındığında, kriz dönemleri yönetimlerin en kırılgan olduğu zaman dilimleri haline gelir. Dolayısıyla krizin her aşaması yönetsel reflekslerin dikkatle planlanmasını zorunlu kılar (Rosenthal, 2003:133).

Kriz yönetiminde hızlı ve etkili karar alma, doğru bilgi akışı ve kamu güveninin sağlanması büyük önem taşır. Yönetimin esnekliği ve bilginin güvenilirliği, güven inşası ve yönetim başarısı açısından kritik olup etkin kriz yönetimi planları medya ve paydaş iletişimini güçlendirir. Ayrıca krizlerde hedeflerin net tanımlanması gerekir. Zira başarısız hedefler krizlerin temel nedenlerinden biridir ve kamu güveninin yeniden kazanılması için hedeflerin yeniden belirlenmesi şarttır (Khodarahmi, 2009:527). Boin vd. (2018:29), krizlerin etkin yönetimi için yönetim organlarının esneklik, uyum sağlama kapasitesi ve bilgi yönetiminde yüksek düzeyde yetkinlik göstermesinin zorunlu olduğunu vurgulamaktadır.

Kriz yönetimi süreci üç aşamadan oluşur: kriz öncesi, kriz anı ve kriz sonrası. Kriz öncesi aşamada, olası tehditler analiz edilir ve risk yönetimi planları hazırlanır. Bu aşama, önleme ve hazırlık çalışmalarını içerir. Önleme, krize yol açabilecek risklerin azaltılmasını hedeflerken hazırlık kriz yönetim planının oluşturulması, kriz ekibinin seçilmesi ve tatbikatlarla test edilmesini kapsar (Coombs, 2007a:2-9). Afetlere hazırlıksız yakalanmak kriz yönetiminde sıkça karşılaşılan bir sorundur. Ayrıca güncelliğini yitirmiş ve tutarsız planlar da önemli bir eksikliktir. Doğal afetler beklenmedik ve öngörülemez olduğu için olağan dönemlerde kriz senaryoları hazırlanır, eğitimler düzenlenir ve iletişim kanalları güçlendirilir. Kriz ekipleri, bu hazırlık ve müdahale süreçlerini yürütür (Çeliksoy, 2023:320).

Kriz anı aşaması, acil müdahalelerin gerçekleştirildiği ve yönetimin kriz sürecinde aldığı eylem ve yaptığı açıklamaları kapsayan kritik bir dönemdir. Bu aşama, krize hızlı ve etkili yanıt verilmesini gerektiren dönemi ifade eder. Kriz sonrası aşamada ise organizasyon normal işleyişine dönmekle birlikte bu süreç dikkat ve özen gerektiren önemli bir dönemdir. İtibar onarımı süreci kriz sonrasında devam edebileceği gibi, yeni bir dönem olarak da başlatılabilir. Ayrıca kriz sonrası süreç organizasyonun gelecekteki krizlere karşı daha hazırlıklı olabilmesi amacıyla analizler yapılması ve deneyimlerden öğrenilmesini içermektedir (Çeliksoy, 2023:320). Coombs'a göre bir kriz durumunda kuruluşa yüklenen sorumluluk algısı, paydaşların krizi algılayışını doğrudan etkiler. Bu algı, kurumun itibarını ve kamuoyundaki konumunu önemli ölçüde değiştirebilmektedir (Coombs, 2007c:166-167).

Bu bağlamda bu çalışmada kriz yönetimi süreci, W. Timothy Coombs'un geliştirdiği kriz aşamaları modeli çerçevesinde teorik olarak ele alınmaktadır. Coombs'un yaklaşımı, krizleri yalnızca olay anı ile sınırlı tutmayıp, öncesi ve sonrasını da kapsayan bütüncül bir süreç olarak değerlendirmektedir. Bu modele göre kriz yönetimi; kriz öncesi (*hazırlık ve risk azaltma*), kriz anı (*müdahale ve yönetim*) ve kriz sonrası (*iyileştirme ve yeniden yapılanma*) olmak üzere üç temel aşamada analiz edilmelidir.

Her aşama kamu kurumlarının yönetsel kapasitesi, karar alma mekanizmaları ve toplumla kurduğu ilişki açısından kritik önem taşımaktadır. Kriz öncesi aşamada olası risklerin tespiti, afet senaryolarının oluşturulması, kaynak planlaması ve kurumsal koordinasyon sistemlerinin işletilmesi vurgulanır. Kriz anı aşaması olay anındaki hızlı müdahale, kaynakların etkin kullanımı, liderlik ve yönetsel esnekliğe odaklanırken; kriz sonrası aşama sadece fiziksel zararların giderilmesi değil aynı zamanda toplumsal güvenin yeniden tesisine yönelik hesap verebilirlik mekanizmaları ve kurumsal öğrenmenin sağlanmasına yönelik stratejiler açısından değerlendirilmektedir.

Bu kuramsal çerçeve özellikle 6 Şubat 2023 Depremleri gibi büyük ölçekli krizlerin yönetiminde yol gösterici bir rehber işlevi görmektedir. Kriz öncesinde yapılan hazırlıklar, kriz anında verilen kararlar ve uygulanan stratejiler, kamu yönetiminin krizlere karşı etkinliğini artırmakta ve kriz sonrası iyileşme sürecini şekillendirmektedir. Bu teorik çerçeve Türkiye'de yaşanan doğal afetlerin yönetiminde karşılaşılan zorlukların daha iyi anlaşılmasını sağlamakta ve geliştirilecek kriz yönetimi stratejilerine sağlam bir temel sunmaktadır.

3. TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE KRİZ YÖNETİMİ: 6 ŞUBAT DEPREMLERİ ÜZERİNDEN YÖNETSEL SÜREÇ ANALİZİ

Bir önceki bölümde ele alınan kriz kavramı, kriz türleri ve kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde bu bölümde Türk kamu yönetiminde kriz yönetimi uygulamaları daha somut biçimde analiz edilecektir. Özellikle 6 Şubat 2023 depremleri örneği üzerinden yürütülecek değerlendirmeler, Türkiye'de kriz ve afet yönetimi süreçlerinin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarak kuramsal tartışmalar ile pratik uygulamalar arasındaki ilişkiyi görünür kılmayı amaçlamaktadır.

3.1. Türk Kamu Yönetiminde Afet ve Kriz Yönetimi: Kurumsal Yapılar ve Yetki Dağılımı

Türk kamu yönetiminde kriz yönetimi olgusu genel olarak afet yönetimiyle özdeşleştirilmektedir. Afet yönetimi süreci ise çeşitli aşama ve seviyelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda afet öncesi dönemde yürütülen risk azaltma tedbirleri ile afet sonrasında gerçekleştirilen müdahale faaliyetleri, sürecin temel bileşenleri olarak öne çıkmaktadır (Öğredik vd., 2024:686).

Türkiye'de kamu yönetiminde kriz yönetimi uygulamaları genellikle doğal afetler ve bu afetlerin doğurduğu acil durumlara müdahale ekseninde yapılandırılmıştır. 1999 Marmara Depremi öncesine kadar geçen süreçte afetlerin ardından çeşitli düzenlemeler ve uygulamalar gerçekleştirilmiş ancak devlet düzeyinde proaktif bir örgütlenmeye gidilmemiştir. Bu çerçevede krizlere hazırlık ve risk azaltma temelli bir yaklaşımın eksik kaldığı görülmektedir. Bu durum, W. Timothy Coombs'un kriz yönetimini kriz öncesi hazırlık, kriz anı müdahale ve kriz sonrası iyileştirme olmak üzere üç aşamalı bir süreç olarak ele alan yaklaşımıyla birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de uzun yıllar boyunca özellikle kriz öncesi hazırlık evresinin kurumsal düzeyde yeterince geliştirilmediğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, kriz yönetiminin daha çok müdahale ve iyileştirme aşamalarına odaklandığı, buna karşın proaktif risk yönetimi ve hazırlık süreçlerinin ikincil planda kaldığı söylenebilir.

Türkiye’de afet yönetimi süreci Cumhuriyetin ilanıyla birlikte imar ve yapılaşma düzenlemelerinin yürürlüğe girmesiyle kurumsallaşmaya başlamıştır. 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere imar planı yapma ve yapılaşmayı denetleme yetkisi verilmiştir. 1939 Erzincan Depremi sonrasında mevcut mevzuatın yetersizliği fark edilmiş ve 1940 yılında depremezdelere yardım sağlamak amacıyla yeni bir yasal düzenleme yapılmıştır. 1944 yılında yürürlüğe giren 4623 sayılı Kanun ile deprem öncesi alınması gereken önlemler tanımlanmış, deprem haritası hazırlanmış ve yapı güvenliğine ilişkin kurallar belirlenmiştir. 1956 tarihli 6785 sayılı İmar Yasası ile planlama ve ruhsatlandırma süreçleri hukuki çerçeveye oturtulmuş, 1958 yılında İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. 1959’da kabul edilen 7269 sayılı Afet Kanunu ise kapsamlı bir düzenleme olup, günümüzde hâlen yürürlüktedir. 1965 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuş, 1968 yılında ise Afetlere İlişkin Acil Yardım Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 1983’te Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nun yeniden yapılandırılması, 1985’te ise 3194 sayılı İmar Kanunu’nun kabulüyle afet yönetimine ilişkin yasal çerçeve daha da güçlendirilmiştir (AFAD, 2018:20-27).

Söz konusu düzenlemeler, afet yönetimine ilişkin kurumsal ve hukuki çerçevenin zaman içerisinde geliştirildiğini göstermekle birlikte, bu düzenlemelerin önemli ölçüde afet sonrası müdahale ve yeniden yapılandırma süreçlerine odaklandığı dikkat çekmektedir. Bu yönüyle söz konusu yaklaşımın, Coombs’un modelinde yer alan kriz anı müdahale ve kriz sonrası iyileştirme evreleriyle daha fazla örtüştüğü; buna karşılık kriz öncesi hazırlık ve risk azaltma boyutunun sınırlı kaldığı değerlendirilebilir.

1997 yılında yürürlüğe giren Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği ile kriz anlarında kamu kurumlarının işleyişine ilişkin temel esaslar belirlenmiş; 1998 Adana-Ceyhan ve 1999 Marmara depremleri sonrasında ise afet zararlarının azaltılmasına yönelik çeşitli mevzuat düzenlemeleri hayata geçirilmiştir. Özellikle 1999 Marmara Depremi’nin ardından çıkarılan 4452 sayılı Yetki Kanunu, afet yönetimi alanındaki önemli yasal adımlardan biri olmuştur (AFAD, 2018:20-27).

Türkiye’de afet yönetimi ve kurumsal koordinasyon açısından en önemli kırılma noktalarından biri, 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Marmara Depremi’dir. Ciddi can kayıplarına ve geniş ölçekli fiziksel yıkıma yol açan bu afet, mevcut afet yönetimi sisteminin yapısal zaaflarını açık biçimde ortaya koymuştur. Deprem sonrasında, afet süreçlerinde görevli kurum ve kuruluşların yetki ve sorumluluk alanlarının yeniden tanımlanmasına duyulan ihtiyaç belirginleşmiş; bu durum, afet ve acil durumlara ilişkin karar alma ve uygulama süreçlerinin daha merkezi bir yapı altında toplanmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bu dönüşüm, Coombs’un kriz sonrası iyileştirme evresinde vurguladığı kurumsal öğrenme ve yeniden yapılandırma boyutlarıyla da örtüşmektedir.

Deprem öncesinde afet yönetimine ilişkin sorumluluklar; Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık bünyesindeki Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü arasında dağınık bir yapı içerisinde paylaşılmıştır. Ayrıca il düzeyinde, İl Sivil Savunma Müdürlükleri aracılığıyla yerel örgütlenmeler oluşturulmuştur. Ancak bu parçalı yapı, afetlere müdahale süreçlerinde koordinasyon sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, 2009 yılında gerçekleştirilen kurumsal reform ile söz konusu birimler kapatılmış ve tüm görev ve sorumluluklar, Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) bünyesinde toplanmıştır. Aynı düzenleme kapsamında, İl Sivil Savunma Müdürlüklerinin yerine İl Özel İdaresi bünyesinde ve valiyeye bağlı olarak faaliyet gösteren İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri kurulmuştur (AFAD, 2025b).

Bu kurumsal bütünleşme, kriz yönetiminde koordinasyon kapasitesinin artırılmasına yönelik önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Ayrıca söz konusu dönüşüm, Coombs’un modelinde yer alan kriz öncesi hazırlık ve kriz anı müdahale evreleri arasındaki kurumsal sürekliliğin güçlendirilmesi açısından da kritik bir gelişme olarak öne çıkmaktadır.

3.2. 6 Şubat Depremleri Öncesi Hazırlık ve Kriz Yönetim Stratejileri

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2018 yılında yürürlüğe giren 4 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığı’na bağlanmıştır. Bu kapsamda AFAD, görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, Türkiye Kızılay Derneği, ilgili sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyon sağlamakla yetkilendirilmiştir. AFAD’ın teşkilat yapısı ise 9 Haziran 2022 tarihli ve 103 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden yapılandırılmıştır. Günümüzde AFAD, merkez teşkilatının yanı sıra illerde doğrudan valilere bağlı olarak faaliyet gösteren İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri ile 16 ilde konuşlandırılmış Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik

Müdürlükleri aracılığıyla çalışmalarını sürdürmektedir (AFAD, 2025a). Ayrıca Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın (ÇŞİDB) da afet öncesi ve sonrası süreçlerde yetki, görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bakanlık, yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair mevzuatı hazırlama, kentsel dönüşüm, yapı denetimine ilişkin iş ve işlemler, mesleki hizmetlerin gelişmesini sağlama, mekânsal planlama, yer bilimsel etüt çalışmaları ve coğrafi bilgi sistemlerine ilişkin faaliyetler, hasar tespit çalışmaları, enkaz kaldırma, altyapı çalışmaları, hasarlı binaların yıkımı, çevre kirliliğinin önlenmesi ve doğanın korunması, iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik faaliyetleri yürütmektedir. Büyükşehir belediyeleri ise imar mevzuatına göre kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen çevre düzeni planı yapmakla sorumludur (SBB, 2023:20-21).

Şekil 1. Bütünleşik Afet Yönetimi Süreci

Kaynak: AFAD, 2018:29.

Bu kurumsal yapılanma, Coombs'un kriz yönetiminde vurguladığı kriz öncesi hazırlık evresi açısından değerlendirildiğinde, aktörler arası koordinasyonun kurumsal düzeyde tanımlandığı ve görev dağılımlarının önceden belirlenmeye çalışıldığı bir çerçeveye işaret etmektedir. Bununla birlikte söz konusu yapı, daha çok idari görev tanımları ve yetki paylaşımı üzerinden şekillenmekte olup, kriz öncesi süreçte esnek karar alma ve senaryo temelli hazırlık kapasitesinin ne ölçüde geliştirildiği tartışmalı bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye'de afet ve acil durum yönetiminden sorumlu temel kurumsal yapı olan AFAD, afetlerin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması, afet anında etkin müdahale gerçekleştirilmesi ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarının hızla tamamlanması süreçlerinin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi ve koordinasyonunu üstlenmektedir. Aynı zamanda bu süreçlerde kamu kurumları, yerel yönetimler ve ilgili paydaşlar arasında iş birliğini sağlayan esnek ve dinamik bir kurumsal yapıya sahiptir. AFAD'ın yürüttüğü "Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi", afet ve acil durumların yol açtığı zararları önlemek amacıyla tehlike ve risklerin önceden belirlenmesini, afet gerçekleşmeden önce gerekli önlemlerin alınarak olası kayıpların en aza indirilmesini, etkin müdahale ve koordinasyonun sağlanmasını ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarının bütüncül bir yaklaşımla yürütülmesini esas alır. Bu sistem, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak hizmet grupları ile koordinasyon birimlerinin rol ve sorumluluklarını tanımlayarak, afet öncesi, afet anı ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel ilkelerini belirlemektedir. Bütünleşik Afet Yönetim Sisteminin kılavuzu ise Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'tır (AFAD, 2018:29).

TAMP, AFAD'ın stratejik planlama anlayışı doğrultusunda, 2011 Van Depremi sonrasında başlatılan çalışmaların bir ürünü olarak geliştirilmiş ve 3 Ocak 2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Plan, afetlere karşı etkin müdahaleyi hedeflemekte olup, en son 15 Eylül 2022 tarihinde güncellenmiştir. TAMP'ın hukuki altyapısını oluşturan Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ise 24 Şubat 2022'de yürürlüğe konmuştur. Ulusal düzeyde 25, yerel düzeyde ise 23 hizmet grubundan oluşan sistemde, farklı bakanlıklar ve kamu kurumları çözüm ortağı olarak görevlendirilmiştir. Müdahale süreci olayın büyüklüğüne göre

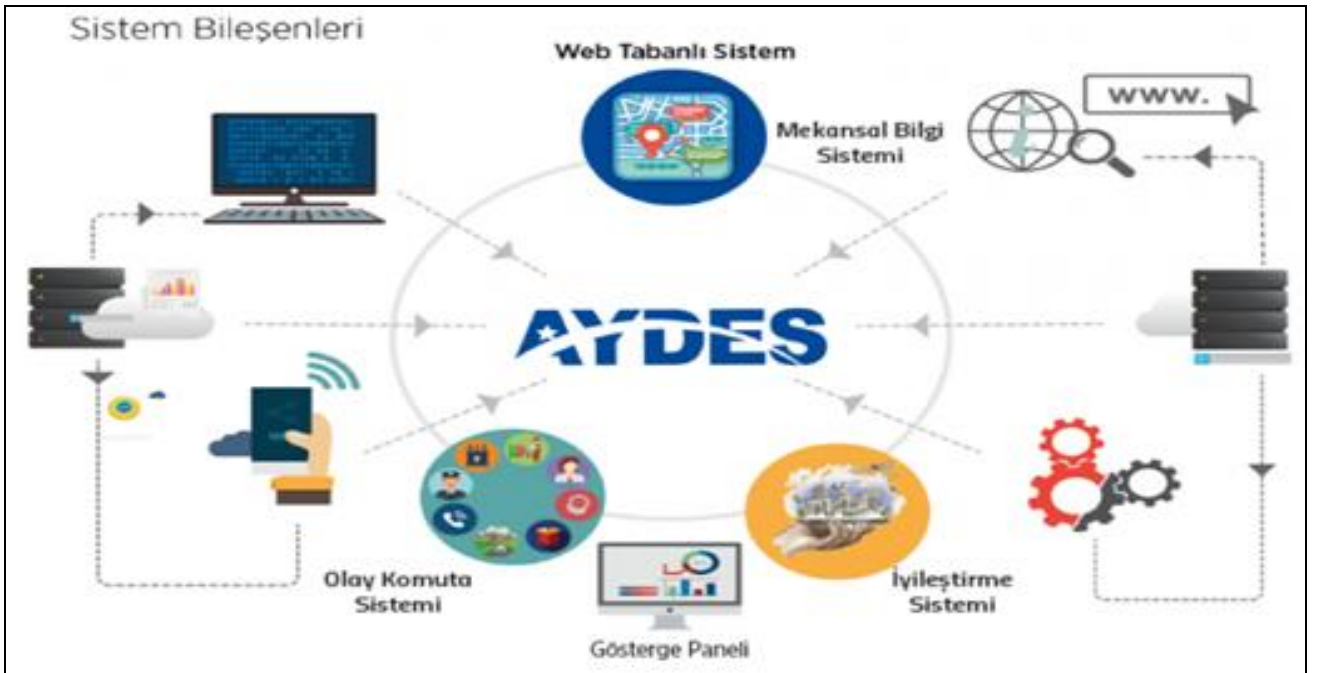
S1 ile S4 arasında dört seviye şeklinde tanımlanmakta, ayrıca iller arası destek mekanizmaları da planlamaya dâhil edilmektedir. Ulusal düzeyde koordinasyon, İçişleri Bakanı başkanlığındaki Afet ve Acil Durum Kurulu tarafından sağlanırken; yerel düzeyde bu görev, İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu ile İl ve İlçe AFAD Merkezleri aracılığıyla yürütülmektedir. Afet anlarında, valinin başkanlığında hızlıca toplanan kriz koordinasyon yapıları aracılığıyla yerel müdahale süreçleri organize edilmektedir (AFAD, 2025b).

TAMP, afet müdahale hizmetlerinin entegre ve modüler bir yapıda yürütülmesini amaçlamaktadır. Bu planın destekleyici unsurlarından biri olarak, afet anında geçici barınma ihtiyaçlarının hızlı karşılanabilmesi için Türkiye genelinde 27 Afet Bölgesel Lojistik Deposu ve 54 Lojistik Destek Deposu oluşturulmuştur. Bu depolarda çadır, yatak, battaniye gibi temel ihtiyaç malzemeleri stoklanmakta ve böylece acil durumlarda etkin ve zamanında müdahale imkânı sağlanmaktadır (Kavas, 2024). TAMP, Coombs'un kriz anı müdahale evresine ilişkin olarak vurguladığı koordinasyon, rol netliği ve hızlı karar alma gereklilikleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak planın daha çok müdahale sürecine odaklanan yapısı, Coombs'un kriz öncesi evrede önem atfettiği belirsizlik yönetimi, senaryo geliştirme ve kurumsal öğrenme boyutlarının sınırlı düzeyde ele alındığını göstermektedir.

Bütünleşik Afet Yönetim Sisteminin kritik bir bileşeni olan AYDES ise, AFAD tarafından geliştirilen ve Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) tabanlı web uygulaması olarak işlev gören, afet müdahalesinde kaynakların etkin yönetimini sağlayan ve mekânsal sorgulama ile analizler yoluyla hızlı ve doğru karar almayı destekleyen kapsamlı bir afet yönetim platformudur (AFAD, 2025c). Ayrıca TAMP için temel bilişim altyapısını oluşturan AYDES, afet ve acil durum yönetimde bütünleşik ve koordineli müdahaleyi mümkün kılmakta ve temel olarak şu üç ana bileşenden meydana gelmektedir;

- **Olay Komuta Sistemi:** TAMP kapsamında afet hazırlık ve müdahale süreçlerini entegre şekilde yöneten yazılım tabanlı bir araçtır. Afet anında ihtiyaçlar, kaynak ve talep yönetimiyle hızlı ve esnek biçimde karşılanır. Ayrıca ekipler SMS ve e-posta ile anlık olarak bilgilendirilir ve sürekli iletişim halinde kalır.
- **Mekânsal Bilgi Sistemi:** Mekânsal Bilgi Sistemi ve Coğrafi Bilgi Sistemi teknolojileri kullanılarak, afet yönetiminde hızlı ve doğru veri erişimi sağlanması hedeflenmiştir. Sistem, afet öncesi, sırası ve sonrasında mekânsal sorgulama ve analizlerle etkili karar alınmasına olanak verir. Ayrıca verilerin gerçek zamanlı güncellenmesi, düzenlenmesi ve raporlanmasını destekler.
- **İyileştirme Sistemi:** Afet sonrası çalışmaların Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) destekli bilişim ortamında yürütülmesini amaçlamaktadır. Bu sayede hasar tespiti, hak sahipliği ve yer seçimi gibi birbirine bağlı süreçlerin kesintisiz ilerlemesi sağlanmaktadır. Sistem, mobil uygulamalar aracılığıyla sahadan veri toplanmasını ve konum bilgisi edinimini kolaylaştırmaktadır.

Şekil 2. Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES)

Kaynak: AFAD, 2025c.

Şekil 2'de görüldüğü üzere sistem mekânsal bilgi sistemi, olay komuta sistemi, iyileştirme sistemi ve gösterge paneli gibi alt bileşenlerden oluşmaktadır. Bu bileşenler sayesinde afetlere ilişkin veriler toplanmakta, analiz edilmekte ve karar vericilerin kullanımına sunulmaktadır. Böylece kriz yönetiminde koordinasyon, hızlı müdahale ve etkin iyileştirme süreçleri desteklenmektedir.

Bu kurumsal ve yönetsel çerçeve, Coombs'un (2007b) kriz öncesi aşamaya ilişkin kavramsallaştırması temel alınarak değerlendirildiğinde, Türkiye'de afet yönetiminin ağırlıklı olarak yapısal ve planlayıcı bir hazırlık anlayışı üzerine inşa edildiği görülmektedir. Coombs'a göre kriz öncesi evrenin temel işlevi yalnızca risklerin tanımlanması değil; belirsizlik koşullarında kurumsal öğrenmenin sağlanması, aktörler arası koordinasyonun esnek biçimde sınanması ve karar alma süreçlerinin olası kriz senaryoları üzerinden test edilmesidir.

Bu çerçevede AFAD'ın merkezi koordinasyon rolü, TAMP'ın hiyerarşik ve modüler yapısı ile AYDES gibi dijital sistemler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de hazırlık sürecinin kurumsal olarak güçlü bir altyapıya sahip olduğu; ancak bu yapının daha çok normatif düzenlemeler ve planlama belgeleri üzerinden şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu durum, Coombs'un modelinde kritik bir unsur olan adaptif kapasite ve esnek yönetim anlayışının uygulama düzeyinde sınırlı kaldığına işaret etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de afet öncesi hazırlık süreci, Coombs'un kriz öncesi evreye yüklediği dinamik ve öğrenmeye dayalı yönetsel işlevleri kısmen karşılamakta; ancak daha çok kontrol ve koordinasyon odaklı, görece statik bir yönetim yaklaşımını yansıtmaktadır.

3.3. 6 Şubat Depremleri Sürecinde Kriz Yönetimi: Müdahale, Koordinasyon ve İyileştirme Aşamaları

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saatiyle 04:17 ve 13:24'te, merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan, sırasıyla Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğündeki iki büyük deprem meydana gelmiştir. Bu sarsıntılar, 20 Şubat 2023'te Hatay'ın Yayladağı ilçesi merkezli Mw 6.4 büyüklüğünde bir artçı deprem izlemiştir. Söz konusu afetler başta Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman ve Malatya olmak üzere toplam 11 ili doğrudan etkilemiş ve geniş bir coğrafyada yıkıcı fiziksel, sosyal ve ekonomik sonuçlar doğurmuştur. 2022 yılı verilerine göre bu illerin toplam nüfusu Türkiye nüfusunun yaklaşık %16,4'ünü oluşturmaktadır. Depremlerin hem şiddeti hem de kapsadığı alan göz önüne alındığında bu afetler Cumhuriyet tarihinin en yıkıcı felaketleri arasında yer almaktadır. Afet ve acil durum yönetimi açısından bakıldığında 50.000'den fazla can kaybı, yüzbinlerce yapının ağır hasar alması, kritik altyapının devre dışı kalması ve milyarlarca liralık ekonomik kayıplar, kriz yönetiminin kapsamlı ve çok boyutlu bir müdahale süreci gerektirdiğini ortaya koymuştur (SBB, 2023:6). Bu durum, afetin yalnızca fiziksel yıkım boyutuyla değil, aynı zamanda yönetsel kapasite, kurumsal koordinasyon ve karar alma süreçleri açısından da çok katmanlı bir kriz niteliği taşıdığını göstermektedir. Bu bağlamda, söz konusu depremler kamu yönetimi açısından yalnızca bir doğal afet değil; aynı zamanda çok aktörlü, yüksek belirsizlik içeren ve hızlı tepki gerektiren karmaşık bir yönetim sınavı olarak değerlendirilmelidir.

Depremlerin hemen ardından merkezi yönetim, kriz yönetimi sürecinde bir dizi stratejik adım atmıştır. Bu adımlar, afetin yıkıcı etkilerini mümkün olan en düşük seviyeye çekmeyi ve etkilenen nüfusun temel ihtiyaçlarını karşılayarak kamu güvenliği ile toplumsal düzenin yeniden sağlanmasını hedeflemiştir. Söz konusu müdahale ve iyileştirme politikalarının kapsamı ve içeriği, 2023 ve 2024 yıllarına ait Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) Deprem Sonrası Değerlendirme Raporları aracılığıyla sistematik biçimde ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda geliştirilen politikalar, yalnızca kısa vadeli acil müdahale ihtiyaçlarını karşılamaya değil, aynı zamanda orta ve uzun vadeli iyileştirme ve yeniden inşa süreçlerinin kurumsal temelini oluşturmaya yöneliktir. Bu yönüyle kriz yönetimi süreci, müdahale aşamasının ötesine geçerek bütüncül bir kamu politikası alanı haline gelmektedir.

6 Şubat depremlerinin ardından, İçişleri Bakanlığı, AFAD aracılığıyla TAMP'ı hızlıca devreye sokmuştur. AFAD, valiliklerle yakın iş birliği içinde çalışarak arama-kurtarma ekiplerinin afet bölgelerine zamanında ve etkin bir şekilde sevk edilmesini sağlamaya çalışmış, böylece acil durum koordinasyonunun mümkün olan en iyi şekilde işlenmesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca TAMP çerçevesinde yaşanan felaketin büyüklüğü ve kapsamı dikkate alınarak en üst düzey acil durum seviyesi olan dördüncü seviye (S4) ilan edilmiştir. Bu kapsamda ulusal kaynakların yanı sıra uluslararası yardım çağrısı yapılması da mümkün kılınarak müdahale kapasitesi artırılmıştır. Ancak bu süreç, farklı kurumlar arasında görev ve yetki paylaşımının sahada ne ölçüde etkin biçimde uygulanabildiği sorusunu da beraberinde getirmiştir. Özellikle geniş coğrafi yayılım ve eş zamanlı çoklu kriz dinamikleri, koordinasyonun yalnızca planlama düzeyinde değil uygulama aşamasında da sınırdığını göstermiştir.

Hükümet, kriz yönetimini etkin şekilde koordine edebilmek amacıyla özel bir kriz merkezi kurmuş ve ilgili tüm kurumlar arasında hızlı ve kesintisiz bir iletişim ağı tesis etmiştir. Kamuoyuna yönelik olarak düzenli ve güncel bilgilendirmeler yapılması, şeffaflık ve güvenin sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Deprem yol açtığı acil durumun gerektirdiği önlemler kapsamında, 8 Şubat 2023 tarihinde Anayasa'nın 119'uncu maddesine dayanılarak depremden etkilenen illerde üç aylık Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edilmiştir. Ancak afet bölgelerindeki yol ağlarında yaşanan hasarlar, özellikle Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya gibi kritik illerde yardım ulaştırılmasında gecikmelere ve iletişim zorluklarına yol açmıştır. Bu kapsamda hükümet, arama-kurtarma çalışmalarının etkin şekilde yürütülebilmesi için yol onarımlarını hızla başlatmış, ağır taşıtların geçişini kolaylaştırmak ve bölgeye ulaşımı sağlamak amacıyla yoğun bir şekilde altyapı iyileştirme çalışmalarına yönelmiştir. Karayollarında meydana gelen çatlaklar, çöküntüler, toprak kaymaları ile otoyollardaki tünel ve köprü hasarlarının büyük bir kısmı 2023 yılı sonuna kadar onarılmıştır. Bu durum, afet yönetiminde fiziksel altyapının yalnızca teknik bir unsur olmadığını, aynı zamanda kriz müdahalesinin hızını ve etkinliğini doğrudan belirleyen kritik bir yönetim bileşeni olduğunu ortaya koymaktadır.

Deprem bölgesinde arama-kurtarma çalışmaları, AFAD koordinasyonunda Jandarma, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve belediye ekiplerinin iş birliğiyle hızla başlatılmıştır. Ayrıca uluslararası yardım ekiplerinin de katılımıyla müdahale kapasitesi artırılmıştır. TSK, lojistik destek sağlayarak özellikle hava köprüsü kurma yoluyla ilk etapta yardım ulaştırma görevini üstlenmiştir. Ancak bölgeye yönelik sevkiyatın hava koşulları ve altyapı sorunları nedeniyle yaklaşık 48 saat gecikmeli olarak hız kazandığı gözlemlenmiştir. Bu gecikme, kriz yönetimi literatüründe sıklıkla vurgulanan “*ilk saatlerin kritikliği*” ilkesinin pratikte ne denli belirleyici olduğunu göstermekte; erken müdahale kapasitesinin kurumsal hazırlık düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Deprem ardından bölgedeki acil hizmetlerin etkin bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla 2023 yılı Mart ayı başına kadar toplamda 271.060 personel görev almıştır. Bunlar arasında 35.250'si arama-kurtarma personeli olmak üzere, kamu görevlileri, sivil toplum kuruluşları, uluslararası arama-kurtarma ekipleri ve gönüllüler yer almaktadır. Bu çalışmalar sırasında 75 uçak, 108 helikopter ve 18.048 iş makinesi kullanılarak müdahale kapasitesi artırılmıştır (SBB, 2024). Bu ölçekte bir kaynak mobilizasyonu, merkezi yönetimin kriz anında hızlı karar alma ve uygulama kapasitesini ortaya koymakla birlikte, bu kapasitenin sahadaki eşgüdüm düzeyiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini de göstermektedir.

Sağlık Bakanlığı, deprem bölgelerinde hastane ve sağlık hizmetlerinin kesintisiz şekilde sağlanabilmesi için mobil sağlık ekipleri ve hastane çadırları kurmuştur. Tıbbi yardımın hızla ulaştırılması amacıyla sağlık personeli ve ilaç sevkiyatı gerçekleştirilmiş, Sağlık Acil Koordinasyon Merkezi etkilenen alanları belirleyerek ülke genelindeki Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi Birimi (UMKE) ekiplerini harekete geçirmiştir. Deprem bölgesindeki sağlık tesislerine toplam 26.353 doktor ve sağlık personeli görevlendirilmiş, ayrıca psikososyal destek hizmeti sunan 116 müdahale ekibi ile 202 personel bölgedeki ihtiyaçlara yanıt vermiştir. Mevcut sağlık tesislerine ek olarak 35 sahra hastanesi kurulmuş, bölgeye 1.253 ambulans, 14 hava ambulansı ve 245 UMKE aracı yönlendirilmiştir. Sağlık alanında toplam 12.749 UMKE ve 112 acil sağlık personeli görev yaparken, yaralıların sevki için hava araçlarıyla 2.496, ambulans ve diğer kara araçlarıyla 48.758, deniz araçlarıyla ise 327 kişi taşınmış; böylece toplamda 51.581 yaralının tahliyesi gerçekleştirilmiştir (SBB, 2024). Sağlık hizmetlerinin bu denli geniş kapsamlı biçimde organize edilmesi, kriz yönetiminde sektörel koordinasyonun ve uzmanlaşmış birimlerin (örneğin UMKE) önemini ortaya koyarken, aynı zamanda sağlık altyapısının afetlere karşı dirençliliğinin kritik rolünü de gözler önüne sermektedir.

Afet bölgesinde yönetim ve koordinasyonun sağlanabilmesi amacıyla kapsamlı bir idari seferberlik gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, bölgeye 38 vali, 19 AFAD üst yöneticisi, 160 mülki idare amiri ve 68 il müdürü görevlendirilmiştir (Ata Salik, 2023:68). Bu atamalar, kriz sürecinin etkin yönetimi ve saha operasyonlarının koordinasyonu açısından kritik öneme sahiptir. Bu tür idari görevlendirmeler, merkeziyetçi kriz yönetimi anlayışının sahaya yansımaları olarak değerlendirilebilirken, aynı zamanda yerel yönetim kapasitesi ile merkezi otorite arasındaki ilişkinin kriz anlarında nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Deprem sonrasında bölge halkının güvenli bir şekilde başka illere yönlendirilmesi sağlanmış; otel, sosyal tesis ve üniversite yurtları gibi çeşitli mekânlarda geçici barınma imkânları oluşturulmuştur. Bu kapsamda 478 bin kişi KYK yurtlarında, 710 bin kişi ise öğretnenevleri, yurtlar ve otellerde geçici olarak barındırılmış; böylece toplamda yaklaşık 1,1 milyon kişiye geçici barınma hizmeti sunulmuştur. Enkaz kaldırma çalışmalarının sürdüğü dönemde, AFAD tarafından geçici barınma merkezleri kurulmaya başlanmıştır; açık alanlarda çadırlar, konteynerler ve çadırkentler oluşturularak evlerini kaybedenlerin barınma ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Deprem

bölgesinde 350 çadırkent kurulmuş ve toplamda 1 milyon çadır sevk edilmiştir. Bu çadır kentlerde 714 bin yatak, 728 bin ısıtıcı, 1 milyon yastık ve çarşaf ile 5 milyon battaniyenin temini sağlanmış ve toplamda 2,5 milyon kişiye geçici barınma hizmeti verilmiştir. Ayrıca acil yardım malzemeleri; yiyecek, su, ilaç, battaniye gibi temel ihtiyaçlar hızlı ve etkin bir şekilde dağıtılmıştır (SBB, 2024). Bu kapsamlı barınma politikası, kriz yönetiminin yalnızca acil müdahale ile sınırlı olmadığını; aynı zamanda insan onuruna yakışır yaşam koşullarının sağlanması ve sosyal devlet ilkesinin sürdürülmesi açısından da kritik bir işlev üstlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte, geçici barınma çözümlerinin uzun vadeli yerleşim politikalarına nasıl evrileceği, kriz sonrası yönetişimin sürdürülebilirliği açısından önemli bir tartışma alanı oluşturmaktadır.

Deprem bölgesinde pansiyonlar, öğretmenleri, hizmet içi eğitim enstitüleri ve uygulama otellerinde toplam 465 bin kişiye konaklama hizmeti sunulmuş, günlük yaklaşık 1,5 milyon kişiye sıcak yemek sağlanmıştır. Bölgede ayrıca 97 seyyar mutfak ve 7 mobil fırın faaliyet göstermeye devam etmektedir. Meslek liselerinin üretim kapasitesi de depremden etkilenen vatandaşlara destek olmak amacıyla seferber edilmiştir. Bu süreçte kamu kurumlarının yanı sıra meslek liseleri gibi eğitim kurumlarının da üretim kapasitesinin sürece dahil edilmesi, kriz yönetiminde çok aktörlü ve bütüncül bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir. Barınma konusunda ise önemli bir adım olarak 392 konteyner kent kurulmuş; bunların 145 bini kent merkezlerinde, 66 bini ise kırsal alanlarda konumlandırılmıştır. SBB'nin 2024 raporuna göre, bu alanlarda bulunan 211 bin konteynerde 2024 yılı itibarıyla toplam 675.291 kişinin barındığı belirtilmiştir (SBB, 2024). Bu veriler, afet sonrası geçici yerleşim politikalarının ölçeğini ortaya koyarken, aynı zamanda bu alanların sosyal, ekonomik ve psikolojik boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekliliğini de gündeme getirmektedir.

Deprem sürecinde dezenformasyonla mücadele amacıyla E-Devlet destekli "*Dezenformasyon İhbar Servisi*" kullanıma sunulmuştur. Bu hizmet, depremlerle ilgili şüpheli veya yanlış haberlerin vatandaşlar tarafından bildirilmesine imkân vermiştir. İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanan "*Dezenformasyon Bülteni*" aracılığıyla, dezenformasyon ve manipülatif içeriklere karşı gerçek bilgiler kamuoyuyla paylaşılmış, depremlerle ilgili yaygın iddialar titizlikle incelenmiştir. Ayrıca depremin ilk anlarından itibaren Anadolu Ajansı, 11 ilden ve 15 farklı kriz noktasından halkı doğru ve güncel bilgilerle bilgilendirme çalışmalarını aralıksız olarak sürdürmüştür (Çeliksoy, 2023:326). Bu bağlamda, kriz dönemlerinde bilgi yönetimi ve iletişim stratejilerinin etkinliği, yalnızca kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi açısından değil, aynı zamanda kamu otoritesine duyulan güvenin korunması bakımından da belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Deprem sonrası engelli ve yaşlı vatandaşların ihtiyaçlarına yönelik özel bir hassasiyet gösterilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu bireylerin şikâyet ve taleplerine hızlı çözüm sağlanması amacıyla "*Deprem Destek Hattı*" oluşturulmuştur. Ayrıca öksüz ve yetimlerin korunması ve desteklenmesi için Kızılay ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliğiyle çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu tür uygulamalar, kriz yönetiminde kırılğan gruplara yönelik kapsayıcı politikaların geliştirilmesinin önemini ortaya koymakta ve sosyal politika araçlarının afet yönetimiyle entegrasyonunu göstermektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından deprem sonrası hasar tespit çalışmaları gerçekleştirilmiş ve sonuçlar kamuoyuyla internet üzerinden paylaşılmıştır. Hasar tespitlerine ilişkin itiraz mekanizması işletilerek, itiraz edenler için yeniden değerlendirme süreci başlatılmıştır. Bilgi ve veri aktarımını kolaylaştırmak amacıyla 11 ilde toplam 53 iletişim ofisi, ayrıca 81 ilde itiraz kabul noktaları kurulmuştur. Afetzedelere yönelik kalıcı konut sağlama süreci ise 7269 sayılı Kanun ve Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelik kapsamında yürütülmektedir. Kentsel alanlarda ağırlıklı olarak TOKİ ve Emlak Konut tarafından yönetilen konut inşaatları, kırsal alanlarda ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Ayrıca yerinde yeniden yapım uygulamaları da kalıcı barınma çözümleri arasında yer almakta olup, Bakanlık verilerine göre depremzedelere 155.124 adet konut teslim edilmiştir. Kalıcı konut üretimine yönelik bu süreç, afet sonrası yeniden inşa politikalarının yalnızca fiziksel yapılaşma ile sınırlı olmadığını; aynı zamanda mülkiyet, hak sahipliği ve yerinde dönüşüm gibi çok boyutlu yönetsel süreçleri içerdiğini ortaya koymaktadır (ÇSB, 2024).

Deprem sonrasında ülke genelinde 20 Şubat 2023 tarihine kadar eğitim-öğretim faaliyetlerine ara verilmiş, deprem bölgesindeki illerde okulların sağlık raporlarına göre farklı tarihlerde yeniden eğitime başlanmıştır. Eğitim sürekliliğini sağlamak amacıyla geçici eğitim alanları oluşturulmuş, depremden zarar gören illerdeki 166.238 öğrencinin istedikleri illere nakil işlemleri gerçekleştirilmiştir. Olağanüstü Hal ilan edilen illerdeki ortaokul ve lise öğrencileri, talepleri doğrultusunda parasız yatılı olarak pansiyonlu okullara doğrudan yerleştirilmiştir. Ayrıca deprem bölgesindeki öğrenciler ile başka illere nakil olan öğrenciler, 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde devamsızlıkla ilgili hükümlerden muaf tutulmuştur. Bu düzenlemeler, eğitim hizmetlerinin sürekliliğinin kriz koşullarında dahi korunmaya çalışıldığını gösterirken, eğitim politikalarının afetlere karşı esneklik ve uyum kapasitesinin önemini de ortaya koymaktadır.

Liselere Geçiş Sınavı (LGS) ve Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) öncesi deprem bölgesindeki öğrenciler, sınavın ilgili dönem derslerinden sorumlu tutulmamış; bu süreçte 510 destekleme ve yetiştirme kursu noktası oluşturularak öğrencilerin sınavlara hazırlık süreçleri desteklenmiştir. Depremzedelere toplamda 7,5 milyon ders kitabı, 5,5 milyon yardımcı kaynak kitabı ve 130 bin kırtasiye seti sağlanmıştır. Bölgeden göç eden öğrencilerin özel okullarda burslu eğitim görmeleri amacıyla 68 ilde 20 bin kontenjan ayrılmıştır. Milli Savunma Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle, depremden zarar gören illerde çadır kent ve konteyner alanlarında “*Mehmetçik Okulları*” açılmış, bölgedeki hastanelerde tedavi gören öğrenciler ile sağlık çalışanlarının çocukları için hastane sınıfları oluşturulmuştur (SBB, 2024). Bu uygulamalar, kriz dönemlerinde eğitimde fırsat eşitliğinin korunmasına yönelik politikaların önemini vurgulamakta ve kamu yönetiminin sosyal hizmet sunumundaki süreklilik ilkesini pekiştirmektedir.

Hükümet, depremzedelere maddi destek sağlamak amacıyla afet yardımları ve bağış kampanyaları başlatmış, ayrıca ticari işletmelerin yeniden toparlanabilmesi için çeşitli finansal destek paketleri açıklamıştır. Kahramanmaraş depremlerinde evleri hasar gören hane halklarına 10 bin TL nakdi yardım yapılması kararlaştırılmış; evi yıkık, acil yıkılacak, ağır veya orta hasarlı olanlara ise 15 bin TL taşınma yardımı ile ev sahiplerine aylık 5 bin TL, kiracılara ise aylık 3 bin TL olmak üzere bir yıllık kira yardımı sağlanmıştır. Türkiye, dünyanın birçok ülkesinden gelen yardım tekliflerini kabul etmiş ve uluslararası yardımlar için hızlı bir kabul ve koordinasyon süreci işletilmiştir. Bunun yanında, 11 ildeki işyerlerinin işçi çıkarmamaları ve istihdamın korunması amacıyla kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteği uygulamaları yürürlüğe konulmuş; geçici iş göremezlik ödenekleri doğrudan sigortalılara ödenmiş ve Sosyal Güvenlik Kurumu sağlık hizmetlerinden faydalanılması için kolaylıklar sağlanmıştır (SBB, 2024). Bu ekonomik destek mekanizmaları, kriz sonrası toparlanma sürecinde yalnızca bireysel refahın değil, aynı zamanda yerel ekonomilerin yeniden canlandırılmasının da hedeflendiğini göstermektedir.

Deprem sonrası afet bölgesinde içme suyu kaynaklarında çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Özellikle altyapıdaki hasarlar nedeniyle içme suyu kalitesinde dalgalanmalar gözlenmiş ve bazı dönemlerde suyun kirli akması gibi problemlerle karşılaşmıştır. Belediyeler ve ilgili kurumlar, altyapı ve kanalizasyon çalışmalarına yönelik girişimlerde bulunmuştur. Ancak, afetin büyüklüğü ve devam eden artçı sarsıntılar, müdahale sürecinde zorluklar yaratmış ve içme suyu hizmetlerinin sürekliliği ile kalitesinde geçici aksamalara yol açmıştır. Bu tür altyapı sorunları, afet yönetiminde temel hizmetlerin sürekliliğinin sağlanmasının ne denli kritik olduğunu ortaya koyarken, aynı zamanda yerel yönetimlerin teknik kapasitesinin güçlendirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

Bu müdahale ve iyileştirme süreci, W. Timothy Coombs (2007b) tarafından geliştirilen kriz yönetimi modeli çerçevesinde değerlendirildiğinde, Türkiye’de kriz yönetiminin çok katmanlı ve dinamik bir yapıda işlediğini göstermektedir. Coombs’un modeli, krizleri “*kriz öncesi (pre-crisis)*”, “*kriz anı (crisis event)*” ve “*kriz sonrası (post-crisis)*” olmak üzere üç temel aşamada ele almakta; özellikle kriz anında alınan kararların hızının, doğruluğunun ve tutarlılığının kriz yönetiminin başarısını belirleyen temel faktörler olduğunu vurgulamaktadır.

6 Şubat depremleri bağlamında kriz anı değerlendirildiğinde, merkezi yönetimin hızlı karar alma refleksiyle geniş ölçekli bir kaynak mobilizasyonunu devreye soktuğu görülmektedir. AFAD koordinasyonunda yürütülen arama-kurtarma faaliyetleri, ulusal ve uluslararası ekiplerin sürece dâhil edilmesi, askeri ve sivil unsurların eş zamanlı olarak sahaya yönlendirilmesi ve olağanüstü hal ilanı gibi uygulamalar, Coombs’un modelinde vurgulanan “*hızlı tepki*” ve “*liderlik kapasitesi*” unsurlarıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte, afetin geniş coğrafi yayılımı, altyapı hasarının derinliği ve ilk saatlerde yaşanan koordinasyon sorunları, kriz anının doğasında bulunan belirsizlik ve karmaşıklığın yönetim kapasitesi üzerindeki sınırlayıcı etkisini açık biçimde ortaya koymuştur. Nitekim Coombs, kriz anını yalnızca hızlı müdahale gerektiren bir süreç olarak değil, aynı zamanda eksik bilgi, zaman baskısı ve çok aktörlü yapı içinde karar alma zorunluluğunun bulunduğu yüksek riskli bir yönetsel alan olarak tanımlamaktadır.

Kriz sonrası aşama açısından bakıldığında ise Türkiye’de barınma, sağlık, eğitim ve ekonomik destek politikalarının hızla kurumsallaştırıldığı ve geniş ölçekli bir iyileştirme sürecinin başlatıldığı görülmektedir. Geçici barınma alanlarının oluşturulması, konteyner kentlerin kurulması, kalıcı konut projelerinin devreye alınması, eğitim faaliyetlerinin yeniden organize edilmesi ve çeşitli sosyal destek mekanizmalarının hayata geçirilmesi, kriz sonrası sürecin yalnızca fiziksel yeniden inşa ile sınırlı kalmadığını; aynı zamanda toplumsal iyileşme ve kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlamaya yönelik çok boyutlu bir kamu politikası alanına dönüştüğünü göstermektedir. Bu yönüyle süreç, Coombs’un kriz sonrası evreye attığı “*iyileştirme (recovery)*” ve “*normalleşme*” boyutlarıyla büyük ölçüde uyumlu bir görünüm sergilemektedir.

Bununla birlikte Coombs'un modelinde özel bir vurguya sahip olan “*kurumsal öğrenme*” (organizational learning) boyutu, Türkiye örneğinde daha eleştirel bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Kriz sonrası dönemde edinilen deneyimlerin kurumsal hafızaya aktarılması, politika yapım süreçlerine entegre edilmesi ve gelecekte benzer krizlere karşı hazırlık kapasitesini artıracak şekilde kullanılması, sürdürülebilir kriz yönetiminin temel unsurlarından biridir. 6 Şubat depremleri sonrasında geliştirilen politikaların büyük ölçüde merkezi düzeyde şekillenmesi, hızlı karar alma ve uygulama açısından avantaj sağlamakla birlikte; yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve bölge halkının karar alma süreçlerine katılımının sınırlı kalması, geri bildirim mekanizmalarının etkinliği ve öğrenme süreçlerinin kurumsallaşması açısından tartışılması gereken bir alan ortaya çıkarmaktadır.

Diğer yandan, kriz iletişimi boyutu da Coombs'un modelinde önemli bir yer tutmaktadır. Deprem sürecinde kamuoyunun düzenli olarak bilgilendirilmesi, dezenformasyonla mücadele mekanizmalarının devreye alınması ve resmi iletişim kanallarının aktif kullanımı, kriz iletişiminin yönetim sürecinin ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermektedir. Ancak kriz iletişiminin etkinliği, yalnızca bilgi akışının sağlanmasıyla değil, aynı zamanda bu bilginin güvenilirliği, tutarlılığı ve toplum tarafından nasıl algılandığıyla da doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, kriz dönemlerinde iletişim stratejilerinin güven inşası üzerindeki etkisi, kamu yönetiminin meşruiyeti açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak 6 Şubat depremleri, Coombs'un kriz yönetimi modelinin öngördüğü şekilde krizlerin tekil ve anlık olaylar olmadığını; aksine müdahale, iyileştirme ve öğrenme süreçlerinin iç içe geçtiği süreklilik arz eden bir yönetsel süreç olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Türkiye örneği, güçlü merkezi koordinasyon ve hızlı kaynak mobilizasyonu açısından modelle önemli ölçüde örtüşürken; yerel katılım, geri bildirim mekanizmaları ve kurumsal öğrenmenin sürdürülebilirliği gibi alanlarda modelin normatif çerçevesi açısından daha derinlemesine değerlendirilmesi gereken bir örnek teşkil etmektedir.

4. SONUÇ

Doğal afetlerin, özellikle depremlerin, şiddet ve etkisinin öngörülemezliği, kamu yönetimleri açısından yüksek düzeyde belirsizlik içeren kriz durumlarını beraberinde getirmektedir. Bu tür afetlerde yerel ve merkezi yönetimler tarafından çeşitli hazırlıklar yapılmış olsa da kriz anının yönetimi çok boyutlu zorluklar içermektedir. Nitekim deprem gibi yıkıcı afetler sonrasında, yalnızca kriz anındaki müdahale değil, kriz öncesi hazırlık süreçleri de kamuoyunda yoğun biçimde tartışılmaktadır. Bu bağlamda imar politikaları, denetim mekanizmaları ve riskli alanların yapılaşmaya açılması gibi konuların afetin yıkıcılığını artıran unsurlar arasında yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle kriz yönetimi, yalnızca müdahale kapasitesi ile sınırlı olmayıp, afet öncesi risk azaltma politikalarını da kapsayan bütüncül bir yaklaşımı gerektirmektedir.

6 Şubat 2023 depremleri değerlendirildiğinde, merkezi yönetim koordinasyonunda geniş ölçekli bir müdahale sürecinin yürütüldüğü, kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülerin katılımıyla çok aktörlü bir yapının ortaya çıktığı görülmektedir. Kısa vadede temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik önemli adımlar atılmış, orta ve uzun vadede ise yeniden inşa ve iyileştirme süreci başlatılmıştır. Bununla birlikte, özellikle ilk 72 saatlik süreçte müdahale hızına, koordinasyon düzeyine ve lojistik kapasiteye ilişkin çeşitli eleştiriler gündeme gelmiştir. Bu eleştiriler, afet yönetimi açısından “*koordinasyon eksikliği*”, “*hazırlık yetersizliği*” ve “*lojistik sorunlar*” gibi temel başlıklar altında yoğunlaşmaktadır.

Afetin büyüklüğü, etki alanının genişliği ve altyapı hasarının derinliği, müdahale sürecinde yaşanan aksaklıkların önemli bir kısmını açıklamakla birlikte; ulaşım, iletişim ve kaynak dağıtım konularında yaşanan sorunlar, kriz anı yönetiminde kurumsal kapasitenin sınırlarını da görünür kılmıştır. Buna rağmen arama-kurtarma faaliyetlerinin kısa sürede organize edilmesi, ulusal ve uluslararası yardımların devreye alınması, geçici barınma ve sağlık hizmetlerinin sağlanması gibi uygulamalar, kriz yönetimi açısından önemli kazanımlar olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla süreç, hem güçlü yönleri hem de geliştirilmesi gereken alanları bir arada barındıran karmaşık bir görünüm sergilemektedir.

Kriz sonrası dönemde ise barınma, sağlık, eğitim ve ekonomik destek politikalarının hızla hayata geçirilmesi, kamu yönetiminin iyileştirme kapasitesini ortaya koymaktadır. Kalıcı konut projeleri, sosyal destek mekanizmaları ve kamu hizmetlerinin yeniden tesis edilmesine yönelik uygulamalar, afet sonrası sürecin yalnızca fiziksel yeniden inşa ile sınırlı kalmadığını; aynı zamanda toplumsal toparlanmayı da hedeflediğini göstermektedir. Ancak bu süreç, kriz öncesi hazırlık düzeyi ile kriz anındaki uygulama kapasitesi arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede çalışma bulguları, Türkiye’de kriz yönetimi yapısının güçlü bir merkezi koordinasyon kapasitesine sahip olduğunu; ancak özellikle ilk müdahale sürecinde yerel düzeyde kapasite, koordinasyon ve lojistik alanlarında geliştirilmesi gereken yönler bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, afet yönetiminde merkeziyetçi yapının tek başına yeterli olmadığını; yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, çok aktörlü iş birliğinin artırılması ve esnek yönetim mekanizmalarının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda, belediyelerin kurumsal kapasitelerinin artırılması, yerel düzeyde profesyonel kriz yönetimi ekiplerinin oluşturulması, afet planlarının uygulamaya dönük biçimde güncellenmesi ve kurumlar arası koordinasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca toplumsal farkındalığın artırılması, afet bilincine yönelik eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve lojistik altyapının güçlendirilmesi, gelecekte yaşanabilecek benzer krizlere karşı daha dirençli bir yapı oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak 6 Şubat depremleri, Türkiye’de kriz yönetiminin yalnızca afet anına indirgenemeyecek kadar geniş bir yönetsel alan olduğunu; hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinin bütüncül biçimde ele alınması gerektiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu deneyim, mevcut sistemin güçlü yönlerini görünür kılmakla birlikte, özellikle koordinasyon, yerel kapasite ve uygulama etkinliği açısından geliştirilmesi gereken alanlara da işaret etmektedir.

YAZAR BEYANI / AUTHORS’ DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Makale yazım ve intihal/benzerlik açısından kontrol edilmiştir. Makale, “en az iki dış hakem” ve “çift taraflı körleme” yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yazar, dergiye imzalı “Telif Devir Formu” belgesi göndermiştir. Mevcut çalışma için mevzuat gereği etik izni alınmaya ihtiyaç yoktur. Bu konuda yazarlar tarafından dergiye “Etik İznine Gerek Olmadığına Dair Beyan Formu” gönderilmiştir. Yazar, çalışmanın tüm bölümlerine ve aşamalarına tek başına katkıda bulunmuştur. / This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The article has been checked for spelling and plagiarism/similarity. The article was evaluated by "at least two external referees" and "double blinding" method. The author(s) sent a signed "Copyright Transfer Form" to the journal. There is no need to obtain ethical permission for the current study as per the legislation. The "Declaration Form Regarding No Ethics Permission Required" was sent to the journal by the authors on this subject. The author contributed to all sections and stages of the study alone.

KAYNAKLAR

- AFAD – AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (2018), **Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri**, AFAD Yayını, Ankara.
- AFAD – AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (2025a), “*Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi*”, **AFAD Kurumsal Web Sayfası**, <https://www.afad.gov.tr/butunlesik-afet-yonetim-sistemi> (Erişim Tarihi: 09.09.2024).
- AFAD – AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (2025b), “*Türkiye Afet Müdahale Planı*”, **AFAD Kurumsal Web Sayfası**, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani> (Erişim Tarihi: 09.09.2024).
- AFAD – AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (2025c), “*Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi Projesi (AYDES21)*”, **AFAD Kurumsal Web Sayfası**, <https://www.afad.gov.tr/afet-yonetim-ve-karar-destek-sistemi-projesi-aydes21> (Erişim Tarihi: 09.09.2024).
- ATA SALİK, Neşe (2023), “*Kahramanmaraş Merkezli 6 Şubat Depremlerinin Kriz Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi*”, **Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, S.7(Özel Sayı), ss.59-77.

- AYDIN, Beste ve İNCE, Ercan (2024), “*Crisis Management and Crisis Communication in Public Administration*”, **Journal of West European Social Sciences**, S.1(1), ss.31-38.
- BABAOĞLU, Cenay (2025), “*İkinci Yılında 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri ve Afet Yönetimi*”, **Kriter Dergisi**, S.9(98), <https://kriterdergi.com/yazar/cenay-babaoglu/ikinci-yilinda-6-subat-kahramanmaras-depremleri-ve-afet-yonetimi> (Erişim Tarihi: 09.09.2024).
- BARALDO, Matteo ve DI FRANCO, Di Giuseppantonio (2024), “*Place-Centred Emerging Technologies for Disaster Management: A Scoping Review*”, **International Journal of Disaster Risk Reduction**, S.112, ss.1-20.
- BOIN, Arjen, HART, Paul’t ve KUIPERS, Saneke (2018), “*The Crisis Approach*”, **Handbook of Disaster Research** (Ed. Havidan Rodriguez, Enrico Quarantelli, Russell Dynes), Springer Publisher, New York, ss.23-38.
- BUNDY, Jonathan, PFARRER, Michael D., SHORT, Chad E. ve COOMBS, W. Timothy (2017), “*Crises and Crisis Management: Integration, Interpretation, and Research Development*”, **Journal of Management**, S.43(6), ss.1661–1692.
- COOMBS, W. Timothy (2007a), “*Crisis Management and Communications*”, **Institute for Public Relations**, S.4(5), ss.1-14.
- COOMBS, W. Timothy (2007b), **Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding**, Sage Publications, Washington.
- COOMBS, W. Timothy (2007c), “*Protecting Organization Reputations During a Crisis: The Development and Application of Situational Crisis Communication Theory*”, **Corporate Reputation Review**, S.10(3), ss.163–176.
- CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI - SBB (2023), **Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu**, Cumhurbaşkanlığı Yayını, Ankara.
- CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI - SBB (2024), **Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu**, Cumhurbaşkanlığı Yayını, Ankara.
- ÇAMUR, Ömer (2025), “*Kamuda Kriz Yönetimi ve İşbirlikçi Yönetişim Anlayışı: Bir Model Önerisi*”, **Abant Sosyal Bilimler Dergisi**, S.25(1), ss.150-172.
- ÇELİKSOY, Emine (2023), “*Crisis Management and Disasters: Kahramanmaraş Earthquakes*”, **Management of Special Areas in Public Administration** (Ed. Bekir Parlak, Kadir Caner Doğan), Livre De Lyon Press, Lyon, ss.309-331.
- ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI - ÇSB (2024), “*Deprem Bölgesinde Teslim Edilen Konut Sayısı 155 Bin 124’e Yükseldi*”, **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Kurumsal Web Sayfası** (E-Haber), 1 Aralık 2024, <https://www.csb.gov.tr/deprem-bolgesinde-teslim-edilen-konut-sayisi-155-bin-124-e-yukseldi-bakanlik-faaliyetleri-40394> (Erişim Tarihi: 06.03.2025).
- DUĞAN, Özlem, DEMİREL, Mustafa, AKÇALI, Selda ve KAYA, Merve (2024), “*Kriz İletişimi ve Kriz Yönetimi Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*”, **İletişim Çalışmaları Dergisi**, S.10(3), ss.317-339.
- EASTHAM, Keith, COATES, Michael A. D. ve ALLODI, Fabio (1970), “*The Concept of Crisis*”, **Canadian Psychiatric Association Journal**, S.15(5), ss.463-473.
- FISCHER-PREßLER, Diana, BONARETTI, Dario ve BUNKER, Deborah (2024), “*Digital Transformation in Disaster Management: A Literature Review*”, **The Journal of Strategic Information Systems**, S.33(4), ss.1-27.
- HOSEN, Mosharrof, LIEW, Chee Yoong, LIM, Ai-Fen, HAMEED, Irfan ve REHMAN, Hafiz Mudassir (2024), “*A New Mechanism for Crisis Management Success*”, **Journal of Contingencies and Crisis Management**, S.32(2), ss.(e12569).
- İPEK, Selma (2024), “*Çalışanların Kriz Yönetim Becerisi Algılarının Malatya Merkez Belediyeleri Üzerinden Araştırılması*”, **Doktora Tezi**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- KAVAS, Asmin (2024), “Krizde Koordinasyonun Kayıp Saatleri: Depremlerin İlk 72 Saati”, **Toplum Çalışmaları Enstitüsü**, <https://www.toplum.org.tr/krizde-koordinasyonun-kayip-saatleri-depremlerin-ilk-72-saati> (Erişim Tarihi: 09.09.2024).
- KHODARAHMI, Ehsan (2009), "Crisis Management", **Disaster Prevention and Management: An International Journal**, S.18(5), ss.523-528.
- KOUZMIN, Alexander (2008), “Crisis Management in Crisis?”, **Administrative Theory & Praxis**, S.30(2), ss.155-183.
- McMULLAN, Carmit K. (1997), "Crisis: When Does a Molehill Become a Mountain?", **Disaster Prevention and Management: An International Journal**, S.6(1), ss.4-10.
- MITROFF, I. Ian (2004), **Crisis Leadership: Planning for the Unthinkable**, Wiley Publisher, New Jersey.
- ÖĞREDİK, Hasan, AVANER, Tekin ve UZUN, M. Metin (2024), “A Conceptual Approach on Disaster Response Management and the Legality of Disaster Response: A Case Study of February 6 Kahramanmaraş Earthquakes in Türkiye and Presidential Decrees Under the State of Emergency”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.32(2), ss.679-716.
- PARSONS, Will (1996), “Crisis Management”, **Career Development International**, S.1(5), ss.26-28.
- ROSENTHAL, Uriel (2003), “September 11: Public Administration and the Study of Crises and Crisis Management”, **Administration & Society**, S.35(2), ss.129-143.
- SCHNEIDER, Steven K. (2005), “Administrative Breakdowns in the Governmental Response to Hurricane Katrina”, **Public Administration Review**, S.65(5), ss.515-516.

